Кримінальне право та кримінологія

УДК 343.5

Шуляка Анастасія Володимирівна
аспірант
Державного податкового університету
Shulyaka Anastasia
Postgraduate Student of the
State Tax University
ORCID: 0000-0001-9197-6874

ВІДМИВАННЯ КОШТІВ ЧЕРЕЗ КРИПТОВАЛЮТУ: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ
MONEY LAUNDERING THROUGH CRYPTOCURRENCY: LEGAL ASPECT

Анотація. *Вступ. У статті розглянуто сучасні проблеми відмивання коштів через криптовалюту в контексті економічної та фінансової безпеки. Визначено, що цифрові активи, завдяки своїй анонімності та децентралізованій природі, дедалі частіше використовуються як інструмент легалізації злочинних доходів.*

Мета. Аналіз механізмів відмивання коштів із використанням криптовалют, оцінка їхнього впливу на фінансову систему та дослідження зарубіжного й національного досвіду протидії.

Матеріали і методи. Методологічну основу дослідження становлять аналіз наукових джерел, порівняльно-правовий метод, систематизація та узагальнення, а також вивчення міжнародної практики регулювання ринку криптовалют.

Результати. У статті детально розкрито основні етапи та схеми відмивання коштів у цифровому середовищі: використання криптобірж, міксерів, DeFi-платформ, транскордонних переказів та ICO. Особливу увагу приділено впливу таких операцій на економічну стабільність та фінансову безпеку держави. Проаналізовано міжнародний досвід ЄС, США, Японії та Південної Кореї, а також стан правового регулювання в Україні. За результатами дослідження сформульовано пропозиції щодо вдосконалення правових та організаційних механізмів протидії відмиванню коштів через криптовалюту.

Перспективи. Отримані результати можуть бути використані у подальших наукових дослідженнях, а також у практичній діяльності органів фінансового моніторингу та правоохоронних структур.

Ключові слова: *відмивання коштів, злочинні доходи, криптовалюта, криптоактиви, криптобіржі, легалізація коштів.*

Summary. *Introduction. The article examines the current problems of money laundering through cryptocurrency in the context of economic and financial security. It is determined that digital assets, due to their anonymity and decentralized nature, are increasingly used as a tool for legalizing criminal proceeds.*

Purpose. The purpose of the article is to analyze the mechanisms of money laundering using cryptocurrencies, assess their impact on the financial system, and study foreign and national experience in countering them.

Materials and methods. The methodological basis of the study is the analysis of scientific sources, comparative law method, systematization and generalization, as well as the study of international practice of regulating the cryptocurrency market.

Results. The article reveals in detail the main stages and schemes of money laundering in the digital environment: the use of crypto exchanges, mixers, DeFi platforms, cross-border transfers, and ICOs. Particular attention is paid to the impact of such operations on the economic stability and financial security of the state. The international experience of the EU, the USA, Japan, and South Korea, as well as the state of legal regulation in Ukraine, is analyzed. Based on the results of the study, proposals were formulated to improve legal and organizational mechanisms for combating money laundering through cryptocurrency.

Discussion. The results obtained can be used in further scientific research, as well as in the practical activities of financial monitoring bodies and law enforcement agencies.

Key words: *money laundering, criminal proceeds, cryptocurrency, crypto-assets, crypto-exchanges, legalization of funds.*

Постановка проблеми. XXI століття характеризується не лише бурхливим розвитком науки і технологій, а й суттєвими змінами у фінансовій сфері. Зокрема, особливо помітним проявом сучасних змін є поява та активне використання криптовалют та криптоактивів, тобто цифрових грошей, які у більшості країн світу функціонують без повноцінного централізованого регулювання. У зв'язку з цим, користувачі мають можливість здійснювати транзакції в електронному вигляді, і при цьому не сплачувати податки. Тобто обходячи усі заходи безпеки, які створені для того, щоб врегулювати фінансові операції між різними особами. Як наслідок, криптовалюти надають чимало економічних можливостей, оскільки дозволяють швидко та зручно здійснювати перекази коштів, міжнародні розрахунки, інвестувати, а також брати участь у фінансових ринках незалежно від місця проживання та національних валют.

Разом з тим, як свідчить аналіз сучасної практики, криптовалюти мають децентралізований та анонімний характер, що створює чимало ризиків для безпеки фінансової системи. Особливо гострим питанням у сучасних умовах є незаконне використання криптовалют, а саме – для відмивання коштів. Передбачається, що криптовалюти використовують з метою легалізації доходів, отриманих незаконним шляхом. Такі валюти характеризуються прозорістю у блокчейні та водночас складністю ідентифікації їх власників, оскільки користувачі є достатньо захищеними у цифровому аспекті. Через це криптовалюти з кожним роком стають усе більш привабливими для здійснення тих фінансових операцій, які складно або фактично неможливо відстежити та контролювати. Як наслідок, державні органи, банківські структури та правоохоронні органи, які мають опікуватись боротью з фінансовими злочинами, стикаються з низкою проблем та викликів, що досі не є вирішеними.

Враховуючи це, актуальність теми дослідження обумовлена тим, що сучасні аспекти незаконного використання криптовалют створюють необхідність детального вивчення механізмів відмивання коштів через криптовалюту та впливу таких операцій на економічну та фінансову безпеку. Питання регулювання криптовалют у різних країнах залишається неоднорідним: деякі держави офіційно визнають цифрові активи фінансовими інструментами та встановлюють чіткі правила оподаткування, інші – запроваджують часткові або обмежені заборони. Це призводить до появи «слабких місць» у міжнародній системі контролю за фінансовими потоками та ускладнює протидію незаконним операціям. Дослідження обраної теми вимагає комплексного підходу, який передбачає поєднання аналізу фінансового права, практики правоохоронних органів та економічних аспектів криптовалютної діяльності. Крім того, необхідним є вивчення зарубіжного

досвіду та аналіз національної практики, що дозволить виявити основні механізми відмивання коштів, оцінити їхню ефективність та ризики, а також сформувати пропозиції щодо підвищення рівня контролю та забезпечення прозорості фінансових операцій у цифровій економіці. Таким чином, проблема відмивання коштів через криптовалюту є актуальною не лише з точки зору економічної безпеки, а й у контексті правового регулювання та формування сучасної системи фінансового контролю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тема відмивання коштів через криптовалюту та її окремі напрями активно досліджується як вітчизняними, так і закордонними науковцями, враховуючи її актуальність у сучасній практиці. Досліджуються як правові, так і прикладі аспекти. Зокрема, варто відзначити статтю Е. Богдана, у якій представлено бібліометричний аналіз використання криптовалюти з метою легалізації коштів, які були здобуті злочинним шляхом. Автор вперше узагальнив науковий дискурс з теми відмивання грошей через криптовалюти на основі великої кількості публікацій [1]. Окрім цього, це стаття науковців на чолі з С. Лєоновим, у якій визначено нові інструменти боротьби з відмиванням грошей шляхом проведення аналізу трансакцій із криптовалютою Ethereum [2]. Відзначимо також статтю Д. В. Каменського та С. С. Титаренко, у якій автори детально розглянули особливості використання віртуальних активів як інструменту легалізації майна, одержаного злочинним шляхом [3]. Крім того, Д. В. Каменський та О. О. Дудуров у своїй статті визначили, що відмивання злочинних доходів через операції з віртуальними валютами є новою загрозою економічній безпеці [4]. Подібним є дослідження Є. В. Хохленкової, яка провела порівняльно-правовий аналіз використання віртуальних валют з метою відмивання коштів [5]. Окрім цього, автори досліджують також діяльність нелегальних криптообмінників з метою відмивання коштів, а

саме – злочинних доходів. Таким є дослідження А. С. Дмитерко та Ю. В. Якубівської [6]. Крім того, звернемо увагу на статтю М. М. Фрідман-Козаченко та Л. В. Омельчук, яка присвячена питанням визначення та аналізу віртуальної валюти щодо легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом [7]. Цікавим є дослідження Є. Ю. Бабич та В. О. Ліптуги, у якому автори окреслили ключові аспекти фінансово-правового регулювання обігу віртуальних валют [8]. Не дивлячись на те, що тема статті є доволі вивченою серед вітчизняних науковців, враховуючи її актуальність, необхідним є проведення комплексного та детального дослідження.

Метою статті є аналіз механізмів відмивання коштів із використанням криптовалют, оцінка їхнього впливу на фінансову систему та дослідження зарубіжного й національного досвіду протидії.

Матеріали і методи. Оскільки дослідження має здебільшого теоретичний характер, його методологічна основа полягає у вивченні та критичному аналізі наукової літератури, нормативно-правових актів, а також у зіставленні досвіду різних країн у сфері регулювання криптовалют. Метою обраних методів є не лише окреслення наявних підходів до протидії відмиванню коштів, а й виявлення особливостей їхнього застосування в умовах швидких трансформацій цифрової економіки.

У процесі роботи були використані кілька груп методів:

- Аналіз наукових джерел дав можливість визначити ступінь розробленості проблеми, виділити провідні концепції та узагальнити результати сучасних досліджень у галузі фінансів і права.
- Порівняльно-правовий метод застосовувався для зіставлення законодавчих підходів до регулювання криптовалют у різних країнах та оцінки ефективності механізмів фінансового контролю.

- Методи систематизації й узагальнення дозволили структурувати інформацію, виділити типові способи легалізації доходів через криптовалюту та класифікувати їх за характером і рівнем ризику.
- Аналітичний підхід сприяв виявленню тенденцій розвитку криптовалютного ринку та його потенційного впливу на фінансову безпеку держав.
- Узагальнення зарубіжного й вітчизняного досвіду допомогло сформувати цілісне уявлення про існуючі проблеми та напрацювати рекомендації щодо вдосконалення правового регулювання в Україні.

Завдяки поєднанню зазначених методів вдалося комплексно розглянути проблему відмивання коштів через криптовалюту, поєднуючи правовий, економічний та фінансовий виміри. Такий підхід дає змогу не лише описати сучасний стан регулювання, а й окреслити напрями, у яких подальші дослідження можуть бути найбільш продуктивними.

Виклад основного матеріалу. У першу чергу, важливо визначити сутність та природу криптовалют як фінансового явища. Криптовалюту можна вважати універсальним світовим засобом платежу, обігу та інвестування, який представлений у вигляді програмного коду, що має високий ступень захищеності та при цьому характеризується вільним ринковим курсом. Крім того, криптовалюти також є цифровими валютами, які працюють завдяки механізму асиметричного шифрування [9].

Підкреслимо, що емісія та застосування криптоактивів стали можливими завдяки комплексу програмних систем та алгоритмів, таких як ланцюжок блоків даних. Ця технологія називається блокчейном. Використовувати крипту можна лише всередині цієї системи. Першою цифровою монетою, тобто – криптовалютою, став Bitcoin. Розроблений він був таємничим Сатоші Накамото, який презентував свою розробку у 2009

році. Після цього криптовалютами зацікавились і інші фахівці. Крипторинок поступово зростав, набуваючи все більшої популярності. Якщо у 2009 році вартість одного Біткоїна складала 0$, то за кілька років його вартість почала зростати, а з 2017 року стала рекордною. Криптовалюти також виконують функцію міри вартості, є засобом накопичення, обігу, платежу та різновидом світових грошей, за допомогою яких існує можливість зберігати частину отриманих доходів з метою їх використання в майбутньому; розрахуватися за товар; використовувати у якості посередників у процесі обігу товарів; купувати товари та здійснювати платежі [10].

Також у деяких джерелах поняття криптовалюти розглядають у контексті криптоактивів. Зокрема, це пов'язано з тим, що за вітчизняним законодавством криптовалюти не є різновидом валют, тому вважається за доцільним також використання поняття криптоактивів. Криптоактиви є прикладом таких об'єктів, що характеризуються відсутністю матеріальної форми та наявністю самостійної майнової вартості, яку створюють інформаційні технології та блок-чейн системи. Їх не можна використовувати як офіційні гроші, валюту, платіжний засіб, електронні гроші чи цінні папери. Тим не менш, на ринку криптоактиви дуже цінуються, тому їх вартість інколи є дуже високою [11].

Основними різновидами криптоактивів є:

- класичні криптовалюти – їх використовують у якості платіжних криптоактивів, які створені на власному блокчейні та призначені для широкого застосування у віртуальному просторі, тому їх основна функція – це обіг та платежі;
- криптотокени – одиниці вартості, які створюються на існуючому блокейні та приймаються лише у контексті певного призначення.

Якщо класичні криптовалюти використовують як засіб платежу та обігу, то криптотокени використовують для інших цілей, наприклад – доступ до програм та послуг, опосередковування активів та зобов'язань, засіб обігу та часткового нагромадження [11].

Найвідомішим криптоактивом на ринку на сьогодні є біткоїн, який має найбільшу вартість з-поміж існуючих криптоактивів. Також протягом останніх років було створено низку інших криптоактивів: PPCoin, GeistGeld, iXcoin, SolidCoin, Tangle, Hashgraph, Ether (ETH), Ripple (XRP), Cardano (ADA), Litecoin (LTC), Monero (XMR), Polkadot (DOT). Здебільшого це криптотокени, які водночас також використовуються на ринку. Крім того, з'являються також і нові криптотокени, які є поширеними у межах соціальної мережі Telegram, де активно розвиваються нові способи отримання криптоактивів [12, с. 213-221].

З огляду на це, криптовалюти являють собою цифрові активи, що функціонують на основі технології блокчейн, яка забезпечує прозорість транзакцій та їхню незмінність. Водночас анонімність користувачів та децентралізований характер системи створюють особливі умови для проведення фінансових операцій, що ускладнює їх контроль з боку держави та банківських установ. Саме ці властивості криптовалют сприяють їх використанню не лише у легальній економічній діяльності, а й у процесах, пов'язаних із відмиванням коштів. Для подальшого аналізу важливо розглянути основні механізми легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, через цифрові валюти, а також визначити особливості їхньої класифікації та вплив на фінансову безпеку держави.

Варто звернути увагу на те, яким чином відбувається регулювання криптовалют та операцій з ними в Україні, в інших країнах та на міжнародному рівні. Сьогодні в Україні не є нормативно-правового акту, який

би чітко визначав особливості правового регулювання криптовалют та їх використання. Тим не менш, віртуальні активи є легалізованими в Україні, завдяки чому їх власники можуть здійснювати легальний обмін та декларування. Також відомо, що досі не набрав чинності Закон України «Про віртуальні активи», який був підписаний Президентом Володимиром Зеленським у 2022 році [13]. У Законі зазначається наступне: «Закон регулює правовідносини, що виникають у зв'язку з оборотом віртуальних активів в Україні, визначає права та обов'язки учасників ринку віртуальних активів, засади державної політики у сфері обороту віртуальних активів». Тобто, він у деякій мірі мав би також визначити правові норми обігу криптовалют та їх законного використання. Як зазначають Л, Л. Нескороджена, Б. О. Бонь та О. М. Кононець, наразі досі невирішеними є питання «про проведення фінансового моніторингу операцій з криптовалютами, декларування доходів та сплати податків; про забезпечення безпеки транзакцій; розвиток кіберстрахування в напряму страхового захисту власників криптогаманців, бірж криптовалют від хакерських атак тощо. Все це однозначно свідчить про потребу в удосконаленні» [14, с. 197-200]. Враховуючи це, станом на серпень-вересень 2025 року в Україні досі недостатньо врегульовано використання криптовалют, що створює можливості для їх незаконного використання з метою легалізації коштів, отриманих нелегальним шляхом [15, с. 335-340].

На відміну від України, інші держави, насамперед європейські, мають кращу ситуацію з регулюванням криптовалют, що постійно вдосконалюється. Так, в європейських державах простежується тенденція до поєднання лояльності щодо розвитку ринку цифрових активів із поступовим посиленням вимог до прозорості та оподаткування операцій. Так, у ряді країн створюються сприятливі умови для залучення інвестицій та технологічних компаній, водночас поступово запроваджується податковий контроль за

доходами, отриманими від криптовалют. В окремих державах, як-от Німеччина чи Португалія, існують диференційовані підходи до оподаткування залежно від строку володіння активом чи характеру транзакції. У Сполучених Штатах Америки криптовалюта одночасно розглядається і як засіб платежу, і як майно, що формує базу для оподаткування, а в Канаді основну увагу приділено суворій реєстрації бірж та контролю за їхньою діяльністю. В Азії найбільш послідовною є Японія, де криптовалюта офіційно включена до платіжних засобів, хоча вимоги до учасників ринку залишаються досить жорсткими. Водночас низка країн досі не виробила комплексного підходу до регулювання: наприклад, Італія обмежується лише податковими нормами, не надаючи криптовалютам повного правового статусу. Така різноманітність свідчить про відсутність єдиного міжнародного стандарту та формує підґрунтя для подальших дискусій щодо найефективніших моделей правового врегулювання обігу віртуальних активів. Тим не менш, наявність нормативно-правових актів та практики регулювання криптовалют та їх використання дозволяє попередити їх застосування з метою відмивання коштів. Тобто, у зазначених попередньо країнах такі випадки є менш ймовірними, аніж в Україні [15, с. 335-340].

На сьогодні відмивання коштів є особливо актуальною проблемою в Україні, особливо враховуючи випадки корупції. Джерелом коштів для «відмивання» може бути будь-яка діяльність, яка перебуває у «тіні». Зазвичай відмивають кошти в особливо великих об'ємах, оскільки інакше якщо особа ними скористається, не надавши інформацію стосовно джерела їх отримання, вона понесе відповідальність за незаконне збагачення. Для того, що уникнути це, правопорушники використовують різні схеми відмивання коштів, які дають їм можливість легалізувати те, що було отримано злочинним шляхом. Наслідки відмивання коштів можуть бути суттєвими: вивіз капіталу, експансія

наркообігу, торгівля зброєю, перехід капіталу у «тінь», зниження інвестиційних можливостей, тим самим зростає безробіття, не виплачується у повній мірі заробітна плата, пенсійне забезпечення, а також різного роду соціальна допомога. Відмивання коштів є поширеним на глобальному рівні, тому боряться з ним наразі велика кількість держав світу [16].

Для організації слідчих дій з метою розслідування відмивання коштів насамперед важливо з'ясувати, які саме шляхи відмивання коштів наразі найчастіше використовується. Це є важливим для того, аби одразу приділяти більше уваги потенційно небезпечним сферам. Найбільш типовими схемами відмивання коштів наразі є [17, с. 249-251]:

- Незаконна конвертація коштів з застосуванням фіктивних підприємств, для чого підприємства використовуються у якості конвертаційних центрів. У такому випадку виникає численна кількість правопорушень, пов'язаних з невірним обліком доходів;
- Здійснення спекулятивних операцій з цінними паперами;
- Шахрайські операції з землею та об'єктами нерухомості;
- Незаконне відшкодування з бюджету ПДВ і у процесі приватизації державного майна;
- Участь банківських установ;
- Участь небанківських фінансових установ;
- Використання схем альтернативних грошових переказів;
- Використання криптовалюти;
- Використання Інтернет-казіно та ін.

Також варто підкреслити, що відмивання коштів відповідно до Статті 209 Кримінального кодексу України є злочином, який полягає у набутті, володінні, використанні та розпорядженні майном, стосовно якого фактичні обставини свідчать про те, що воно було одержане злочинним шляхом [18].

Крім того, у закордонних джерелах зазначається, що відмивання грошей передбачає маскування фінансових активів, щоб їх можна було використовувати без виявлення незаконної діяльності, яка їх створила. За допомогою відмивання грошей злочинець перетворює грошові доходи, отримані від злочинної діяльності, на кошти з очевидно законним джерелом [19].

Усе більш розповсюдженим способом відмивання коштів є використання електронних платежів, цифрових активів та, відповідно, криптовалют. Зростання популярності онлайн-банкінгів, анонімних онлайн-платежних сервісів та переказів між користувачами (P2P) за допомогою мобільних телефонів значно ускладнило виявлення незаконних переказів грошей. Проксі-сервери та анонімне програмне забезпечення ускладнюють виявлення інтеграції, третього компонента відмивання грошей, оскільки гроші можна переказувати або знімати майже без слідів IP-адреси. Гроші можна відмивати через онлайн-аукціони та продажі, веб-сайти азартних ігор та віртуальні ігрові сайти, де незаконно отримані гроші конвертуються в ігрову валюту, а потім повертаються в реальні, придатні для використання та невідстежувані «чисті» гроші. Відмивання грошей може включати криптовалюти, такі як Bitcoin. Вони не є повністю анонімними, але їх можна використовувати в схемах шантажу, торгівлі наркотиками та іншій злочинній діяльності через їхню відносну анонімність порівняно з фіатною валютою [20]. Тому надалі важливо розглянути ключові аспекти відмивання коштів шляхом використання криптовалют.

Важливо визначити основні форми відмивання коштів через криптовалюту. Ключові стадії представимо на Рис. 1.

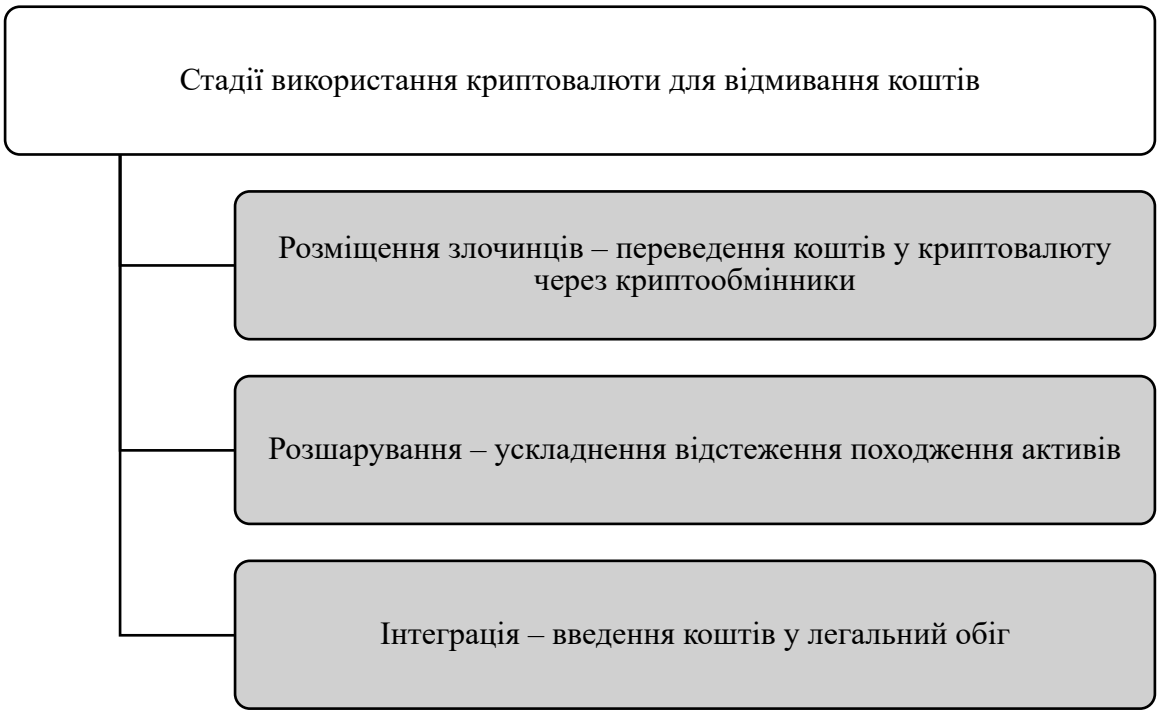

Рис. 1. Стадії використання криптовалюти для відмивання коштів

Джерело: авторська розробка

Використання криптовалют у процесах легалізації доходів, здобутих злочинним шляхом, відбувається із застосуванням класичної трифазної моделі відмивання коштів, яка включає стадії розміщення, розшарування та інтеграції. Однак у цифровому середовищі ці етапи набувають специфічних форм. Розглянемо ці стадії детальніше [1-3]:

1. На етапі розміщення злочинці переводять готівкові кошти або інші нелегальні активи у криптовалюту через криптообмінники, P2P-платформи чи неформальні пункти обміну. Оскільки у багатьох юрисдикціях вимоги до ідентифікації користувачів залишаються слабкими, цей процес є значно простішим, ніж у традиційній банківській системі.
2. На стадії розшарування використовуються спеціальні механізми для ускладнення відстеження походження активів. Найбільш поширеними є

сервіси-міксери (tumbler services), які змішують криптовалютні транзакції багатьох користувачів, формуючи нові адреси і, таким чином, руйнуючи прямий ланцюг відправника й одержувача. Також поширеною практикою є «chain hopping», тобто багаторазова конвертація однієї криптовалюти в іншу через різні біржі, у тому числі розташовані в офшорних зонах.

3. Фінальна стадія – інтеграція – полягає у введенні «очищених» коштів у легальний обіг. Це може відбуватися шляхом купівлі нерухомості, предметів розкоші, фінансування бізнес-проєктів або участі в інвестиційних угодах. У сучасних умовах значну роль відіграють децентралізовані фінансові платформи (DeFi) та невзаємозамінні токени (NFT), що створюють додаткові інструменти для маскування джерел коштів.

Окрім цього, аналіз практики дозволяє виділити кілька найтиповіших схем використання криптовалют для відмивання коштів [6, с. 518-520]:

- Використання централізованих криптобірж. У випадках, коли біржі функціонують у юрисдикціях із низьким рівнем регулювання або не застосовують політику KYC/AML, вони стають ключовими каналами для легалізації незаконних коштів.
- Анонімізація через міксери. Змішування транзакцій ускладнює проведення фінансового моніторингу, що використовується у масштабних міжнародних схемах.
- Транскордонні перекази. За допомогою «chain hopping» кошти швидко переміщуються між різними юрисдикціями, що унеможливлює оперативне реагування правоохоронних органів.
- Використання ігрових платформ і онлайн-казино. Тут злочинці конвертують криптовалюту у внутрішню валюту сервісів, а потім виводять у легальні кошти.

- ICO/IEO/STO як прикриття. Запуск псевдоінвестиційних проєктів дозволяє акумулювати кошти від інвесторів і легалізувати капітал у вигляді «залучених інвестицій».
- Сервіси DeFi. Анонімний обмін токенів на децентралізованих біржах практично унеможливлює ідентифікацію учасників транзакцій.
- Стейблкоїни. Використання криптовалют, прив'язаних до курсу долара США чи євро, знижує ризик втрат від волатильності та полегшує введення активів у легальний обіг.

Особливим є вплив відмивання коштів через криптовалюту на фінансову безпеку держави, оскільки ця проблема має не лише економічний, а й соціально-політичний вимір. Системне поширення подібних практик спричиняє низку негативних наслідків, що прямо чи опосередковано впливають на стабільність фінансової системи та її здатність забезпечувати розвиток національної економіки. Так, відбувається масштабний відтік капіталу у тіньовий сектор, що послаблює легальну економіку та створює значні дисбаланси у бюджетній сфері. Кошти, які могли б спрямовуватися на розвиток інфраструктури, соціальні програми, освіту та охорону здоров'я, опиняються поза межами державного контролю. У результаті держава недоотримує податкові надходження, знижується рівень інвестиційної привабливості країни, оскільки прозорість фінансових потоків є ключовим критерієм для міжнародних інвесторів. Така ситуація створює додатковий тиск на державний бюджет, обмежує можливості фінансування стратегічно важливих програм і підвищує рівень економічної вразливості. Крім того, у сучасних умовах зростає ризик підриву довіри до банківської та фінансової системи. Коли значна частина операцій відбувається поза контролем регуляторів, громадяни та бізнес втрачають упевненість у здатності фінансових установ гарантувати прозорість і безпеку операцій. Це призводить

до поширення практики зберігання заощаджень поза банківською системою, зниження обсягів депозитів та кредитної активності, що негативно відображається на стабільності грошового обігу. У глобальному вимірі така тенденція може спричинити падіння рейтингових оцінок фінансових установ, ускладнити доступ держави до міжнародних фінансових ринків та зменшити приплив іноземних інвестицій.

Варто додати, що нелегальні криптооперації стають інструментом фінансування терористичних організацій, організованої злочинності та корупційних схем, що безпосередньо загрожує національній безпеці. Анонімність та транскордонний характер криптовалютних транзакцій ускладнюють контроль за потоками коштів, створюючи умови для їхнього використання у фінансуванні збройних конфліктів, торгівлі зброєю чи наркотиками. Крім того, корупційні практики за участю цифрових активів підривають авторитет державних інституцій, формують «сіру» економіку та унеможливлюють ефективне проведення антикорупційних реформ. Усе це створює передумови для зростання соціальної напруженості, зниження рівня довіри до влади та посилення загроз внутрішній і зовнішній стабільності країни [6, с. 218-520; 7, с. 111-116].

Особливим є вплив відмивання коштів через криптовалюту на фінансову безпеку. Системне поширення таких практик має серйозні наслідки для національних економік. По-перше, відбувається відтік капіталу у тіньовий сектор, що знижує інвестиційну привабливість країни та призводить до недоотримання державного бюджету. По-друге, зростає ризик підриву довіри до банківської та фінансової системи, оскільки громадяни й інвестори втрачають впевненість у прозорості операцій. По-третє, нелегальні криптооперації можуть бути використані для фінансування терористичних

організацій та корупційних схем, що безпосередньо загрожує національній безпеці [6, с. 218-520; 7, с. 111-116].

Необхідно розглянути міжнародний досвід протидії відмиванню коштів через криптовалюту. Як засвідчує сучасна практика, у країнах Європейського Союзу важливе значення має імплементація директив щодо боротьби з відмиванням коштів (AMLD), які вимагають від бірж і постачальників криптопослуг проведення ідентифікації користувачів та повідомлення про підозрілі операції. З 2024 року додатковим елементом регулювання став Регламент про ринки криптоактивів (MiCA), який визначив правові засади обігу цифрових активів. У Сполучених Штатах Америки контроль здійснюється через FinCEN, яка застосовує правила фінансового моніторингу до криптобірж. Крім того, значну роль відіграє санкційна політика OFAC, що поширюється і на криптовалютні гаманці. В Азії прикладом є Японія, де криптовалюта офіційно визнана засобом платежу, але біржі зобов'язані проходити сувору процедуру ліцензування та дотримуватись вимог фінансового моніторингу. У Південній Кореї введено обов'язкове використання верифікованих банківських рахунків для криптовалютних операцій [15, с. 335-340]. На глобальному рівні провідну роль у формуванні стандартів відіграє FATF, яка встановлює рекомендації з протидії відмиванню коштів і фінансуванню тероризму.

В Україні правове регулювання перебуває на стадії становлення. Закон «Про віртуальні активи», попри ухвалення, досі не набрав чинності у повному обсязі. Основними проблемами залишаються відсутність системи контролю за діяльністю криптобірж, обмежені можливості Державної служби фінансового моніторингу, а також недостатній рівень кібербезпеки. Водночас інтеграція України у європейський правовий простір вимагає поступової гармонізації національного законодавства із регламентами ЄС.

Варто зазначити, що відсутність ефективного правового регулювання використання криптовалют сприяє зростанню кількості випадків відмивання коштів через криптовалюту. У зв'язку з цим, варто зазначити основні шляхи вдосконалення підходів до протидії відмиванню коштів таким чином:

- Приведення національного законодавства у відповідність до вимог AMLD та MiCA.
- Створення централізованої системи моніторингу криптовалютних транзакцій із використанням аналітичних блокчейн-платформ.
- Запровадження суворих вимог до криптообмінників та бірж щодо KYC/AML.
- Підготовка та навчання спеціалістів у сфері фінансового моніторингу та кібербезпеки.
- Розвиток міжнародної співпраці у межах FATF та Egmont Group для швидкого обміну інформацією про підозрілі транзакції.
- Створення міжвідомчого центру кіберфінансової безпеки, який координуватиме зусилля правоохоронних органів, Національного банку та Держфінмоніторингу.

Висновки. У результаті проведеного дослідження було встановлено, що відмивання коштів через криптовалюту є однією з найбільш актуальних загроз фінансовій та економічній безпеці сучасних держав. Особливість цієї проблеми полягає в анонімності та децентралізованому характері цифрових валют, які ускладнюють процес ідентифікації учасників транзакцій і створюють сприятливе середовище для легалізації злочинних доходів. Аналіз теоретичних підходів, міжнародної та національної практики показав, що криптовалюти все частіше використовуються як інструмент відмивання грошей, завдяки можливості їх швидкого переказу, конвертації між різними видами токенів та залученню спеціальних сервісів анонімізації (міксерів,

DeFi-платформ). Використання таких схем має комплексні негативні наслідки: від відтоку капіталу в «тінь» та втрати бюджетних надходжень – до фінансування тероризму, організованої злочинності та підриву довіри до державних інститутів. Дослідження показало, що у провідних державах світу поступово формуються системи правового регулювання ринку віртуальних активів. Європейський Союз впроваджує директиви AMLD та регламент MiCA, США застосовують суворий фінансовий моніторинг через FinCEN та санкційні механізми OFAC, у Японії та Південній Кореї встановлено жорсткі вимоги до криптобірж. Водночас в Україні, попри ухвалення Закону «Про віртуальні активи», відсутність дієвих механізмів контролю та слабкий рівень інституційної спроможності залишають країну вразливою до зростання незаконного використання криптовалют. Таким чином, результати дослідження дозволяють зробити висновок, що ефективна протидія відмиванню коштів через криптовалюту можлива лише за умови поєднання правових, фінансових та технологічних інструментів. Вирішення цієї проблеми вимагає комплексного підходу та міжнародної координації, що особливо актуально для України на шляху інтеграції до європейського правового простору та побудови сучасної системи фінансової безпеки.

Література

1. Богдан Е. Використання криптовалюти з метою легалізації коштів, здобутих злочинним шляхом: бібліометричний аналіз. *Development Service Industry Management.* 2024. №3. С. 213-218

2. Лєонов С., Тумпач М., Лоскоріх Г., Філатова Г., Решетняк Я., Дініц Р. Нові інструменти боротьби з відмиванням грошей: аналіз транзакцій із криптовалютою Ethereum за допомогою байєсівського класифікатора.

Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice. 2024. № 4(57). С. 274-288

3. Каменський Д. В., Титаренко С. С. Віртуальні активи як інструмент легалізації майна, одержаного злочинним шляхом: порівняльно-правовий аспект. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2023. № 80 (2). С. 41-50.

4. Каменський Д. В., Дудоров О. О. Відмивання злочинних доходів через операції з віртуальними валютами: нова загроза економічній безпеці. *Аналітично-порівняльне правознавство.* 2024. URL: https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2024/03/90.pdf (дата звернення 09.09.2025).

5. Хохленкова Є. В. Віртуальні валюти як спосіб легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом: порівняльно-правовий аналіз. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2022. № 11. С. 504-506.

6. Дмитерко А. С., Якубівська Ю. В. Нелегальні криптообмінники як спосіб легалізації (відмивання) злочинних доходів. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2024. № 4. С. 518-520.

7. Фрідман-Козаченко М. М., Омельчук Л. В. Криптовалюта як засіб легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом. *Європейський правничий часопис.* 2023. № 1. С. 111-116.

8. Бабич Є. Ю., Ліптуга В. О. Фінансово-правове регулювання обігу віртуальних валют. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету.* 2024. 2024. №86 (3). С. 221-226.

9. Белінська Я. В., Дікарев О. І. Криптовалюти: сутність, виникнення та закономірності поширення і ціноутворення. *Економічний вісник. Серія: фінанси, облік, оподаткування.* 2020. Вип. 5. С. 22-32. URL: https://core.ac.uk/download/pdf/328113904.pdf (дата звернення 09.09.2025).

10. Рядінська В. О. Криптовалюта: сучасні підходи до визначення фінансово-правової природи. URL: https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/Tezy_18_09_2020_27.pdf (дата звернення 09.09.2025).

11. Ерастов В. І., Гудзь Г. О. Ринок криптоактивів в Україні: тенденції сучасності. *Економіка та суспільство*. 2023. № 50.

12. Самсін Р. І. Еволюція термінів «криптовалюта», «віртуальні активи» та«криптоактиви» у сучасній правовій площині. *Київський часопис права.* 2024. №2. С. 213-221.

13. Про віртуальні активи: Закон України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text (дата звернення 09.09.2025).

14. Нескороджена Л. Л., Бонь Б. О., Кононець О. М. Сучасний стан правового регулювання криптовалюти в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2024. №3. С. 197-200.

15. Дарчик Г. М. Сучасний стан правового регулювання криптовалюти в Україні. Зарубіжний досвід регулювання ринку криптовалют. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2025. № 87 (2). С. 335-340.

16. Відмивання грошей. URL: https://esu.com.ua/article-34391 (дата звернення 09.09.2025).

17. Чабаненко Ю. С. Аналіз сучасних схем легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, в Україні та світі. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2021. №1. С. 249-251.

18. Кримінальний кодекс України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text (дата звернення 09.09.2025).

19. What is money laundering? URL: https://www.fincen.gov/what-money-laundering (дата звернення 09.09.2025).

20. What is money laundering? URL: https://www.investopedia.com/terms/m/moneylaundering.asp (дата звернення 09.09.2025).

References

1. Bohdan, E. (2024). Vykorystannia kryptovaliuty z metoiu lehalizatsii koshtiv, zdobutykh zlochynnym shliakhom: bibliometrychnyi analiz [Use of Cryptocurrency for Money Laundering: Bibliometric Analysis]. *Development Service Industry Management.* vol. no 3. pp. 213-218.

2. Lieonov, S., Tumpach, M., Loskorikh, H., Filatova, H., Reshetniak, Ya. and Dinyts, R. (2024). Novi instrumenty borotby z vidmyvanniam hroshei: analiz tranzaktsii iz kryptovaliutoiu Ethereum za dopomohoiu baiiesivskoho klasyfikatora [New Tools for Combating Money Laundering: Analysis of Ethereum Cryptocurrency Transactions Using a Bayesian Classifier]. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice.* vol. no 4 (57). pp. 274-288.

3. Kamenskyi, D. V. and Tytarenko, S. S. (2023). Virtualni aktyvy yak instrument lehalizatsii maina, oderzhanoho zlochynnym shliakhom: porivnialno-pravovyi aspekt [Virtual Assets as a Tool for Legalizing Property Obtained by Criminal Means: Comparative Legal Aspect]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu - Scientific Bulletin of Uzhhorod National University.* vol. no 80 (2). pp. 41-50.

4. Kamenskyi, D. V. and Dudorov, O. O. (2024). Vidmyvannia zlochynnykh dokhodiv cherez operatsii z virtualnymy valiutamy: nova zahroza ekonomichnii bezpetsi [Money Laundering Through Virtual Currency Transactions: A New Threat to Economic Security]. *Analitychno-porivnialne pravoznavstvo - Analytical and Comparative Jurisprudence.* Available at: https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2024/03/90.pdf (Accessed on 9 September 2025).

5. Khokhlenkova, Ye. V. (2022). Virtualni valiuty yak sposib lehalizatsii dokhodiv, oderzhanykh zlochynnym shliakhom: porivnialno-pravovyi analiz [Virtual Currencies as a Way of Legalizing Criminally Obtained Income: Comparative Legal Analysis]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal - Legal Scientific Electronic Journal.* vol. no 11. pp. 504-506.

6. Dmyterko, A. S. and Yakubivska, Yu. V. (2024). Nelehalni kryptoobminnyky yak sposib lehalizatsii (vidmyvannia) zlochynnykh dokhodiv [Illegal Crypto-Exchangers as a Way of Money Laundering]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal - Legal Scientific Electronic Journal.* vol. no 4. pp. 518-520.

7. Fridman-Kozachenko, M. M. and Omelchuk, L. V. (2023). Kryptovaliuta yak zasib lehalizatsii dokhodiv, oderzhanykh zlochynnym shliakhom [Cryptocurrency as a Means of Legalizing Criminally Obtained Income]. *Yevropeiskyi pravnychyi chasopys - European Legal Journal.* vol. no 1. pp. 111-116.

8. Babych, Ye. Yu. and Liptuga, V. O. (2024). Finansovo-pravove rehuliuvannia obihu virtualnykh valiut [Financial and Legal Regulation of Virtual Currency Circulation]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu - Scientific Bulletin of Uzhhorod National University.* vol. no 86 (3). pp. 221-226.

9. Belinska, Ya. V. and Dikarev, O. I. (2020). Kryptovaliuty: sutnist, vynyknennia ta zakonomirnosti poshyrennia i tsinoutvorennia [Cryptocurrencies: Essence, Emergence and Patterns of Distribution and Pricing]. Available at: https://core.ac.uk/download/pdf/328113904.pdf (Accessed on 9 September 2025).

10. Riadinska, V. O. (2020). Kryptovaliuta: suchasni pidkhody do vyznachennia finansovo-pravovoi pryrody [Cryptocurrency: Modern Approaches to Defining the Financial and Legal Nature]. Available at: https://ndipzir.org.ua/wp-

content/uploads/2020/12/Tezy_18_09_2020_27.pdf (Accessed on 9 September 2025).

11. Erastov, V. I. and Hudz, H. O. (2023). Rynok kryptoaktyviv v Ukraini: tendentsii suchasnosti [The Crypto Asset Market in Ukraine: Modern Trends]. *Ekonomika ta suspilstvo - Economy and Society.* vol. no 50.

12. Samsin, R. I. (2024). Evoliutsiia terminiv «kryptovaliuta», «virtualni aktyvy» ta «kryptoaktyvy» u suchasnii pravovii ploshchyni [Evolution of the Terms "Cryptocurrency," "Virtual Assets," and "Crypto Assets" in the Modern Legal Sphere]. *Kyivskyi chasopys prava - Kyiv Journal of Law.* vol. no 2. pp. 213-221.

13. Verkhovna Rada Ukrainy (2020). Zakon Ukrainy «Pro virtualni aktyvy» [Law of Ukraine "On Virtual Assets"]. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text (Accessed on 9 September 2025).

14. Neskorodzhena, L. L., Bon, B. O. and Kononets, O. M. (2024). Suchasnyi stan pravovoho rehuliuvannia kryptovaliuty v Ukraini [The Current State of Legal Regulation of Cryptocurrency in Ukraine]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal - Legal Scientific Electronic Journal.* vol. no 3. pp. 197-200.

15. Darchyk, H. M. (2025). Suchasnyi stan pravovoho rehuliuvannia kryptovaliuty v Ukraini. Zarubizhnyi dosvid rehuliuvannia rynku kryptovaliut [The Current State of Legal Regulation of Cryptocurrency in Ukraine. Foreign Experience in Regulating the Cryptocurrency Market]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu - Scientific Bulletin of Uzhhorod National University.* vol. no 87 (2). pp. 335-340.

16. Vydmyvannia hroshei [Money Laundering] (2020). *Entsyklopediia suchasnoi Ukrainy - Encyclopedia of Modern Ukraine.* Available at: https://esu.com.ua/article-34391 (Accessed on 9 September 2025).

17. Chabanenko, Yu. S. (2021). Analiz suchasnykh skhem lehalizatsii (vidmyvannia) dokhodiv, oderzhanykh zlochynnym shliakhom, v Ukraini ta sviti [Analysis of Modern Schemes of Legalization (Money Laundering) of Criminally Obtained Income in Ukraine and the World]. Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal - Legal Scientific Electronic Journal. vol. no 1. pp. 249-251.

18. Verkhovna Rada Ukrainy (2001). Kryminalnyi kodeks Ukrainy [Criminal Code of Ukraine]. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text (Accessed on 9 September 2025).

19. FinCEN (2024). What is money laundering? Available at: https://www.fincen.gov/what-money-laundering (Accessed on 9 September 2025).

20. Investopedia (2024). What is money laundering? Available at: https://www.investopedia.com/terms/m/moneylaundering.asp (Accessed on 9 September 2025).